

Universitätsbibliothek Wuppertal

M. Tvllii Ciceronis Opera Omnia

Cicero, Marcus Tullius

Basileæ, MDCLXXXII

In Vatinium

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1133](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1133)

non potero esse, iudices, neque hic umquam puer, qui his lacrimis, qua sit pietate, declarat, amisso patre suo propter me, me ipsum incolumentem videbit: nec, quotiescumque me viderit, ingemiscet, ac pestem suam, & patris sui, seise dicet videre. Ego vero vos in omni fortuna, quaecumque erit oblata, complectar: nec me ab iis, quos meo nomine fordidos videtis, umquam ulla fortuna divellet, neque ex nationes, quibus me senatus commendavit, quibus de me gratias egit, hunc exulem propter me sine me vide-

bunt. Sed hæc dii immortales, qui me suis templis advenientem receperunt, stipatum ab his viris, 1 & P. Lentulo consule, atque ipsa respublica, qua nihil est sanctius, vestra potestati, iudices, commiserunt. vos hoc iudicio omnium bonorum mentes confirmare, improbotum reprimere potestis: vos his civibus uti optimis, vos me reficere, 2 & renovare rempub. Quare vos obsecro, atque obsecro, ut, si me salvum esse voluistis, eos conservetis, per quos me recuperavistis.

1. *Ex P. Lentulo Consule, qui, &c.* Est istud à Pal. non. & libro S. Victoris. in epist. meo iudicio antea excussit, & P. Lentulus consul &c.

2. *Ex renovare rempub.* Resecui potest; revocatum malè & linea præcedenti, idque suavis supradictorum exemplarium.

M. TULLIUS CICERO
IN
VATINIIVM.
ORATIO TRICESIMA TERTIA.
SYNOPSIS.

Quæstio, an Vatini testi adversus P. Sextium fides adhibenda? Cicero, fidem adhibendam ut impurissimo & multo modis corrupto, negat. Acta eodem anno quo superior.

STYA tantummodo, Vatini, quid indignitas postularet, spectare voluissent, fecissem id, quod his vehementer placebat, ut te, cuius testimonium, propter tapitudinem vitæ, fordesq; domesticas, nullius momenti putaretur, tacitus dimitterem. nemo enim horum sut ita te refutandum, ut gravem adversarium, aut ita rogandum, ut religiosum testem, arbitrabatur. 2 sed sui paullo in te intemperantior fortasse, quam debui. odio enim tui, in quo, et si omneis propter tuum in me scelus, superare debeo; tamen, ab omnibus panè vincor, sic sum incitatus, ut, cum te non minus contemnerem, quam odissem, tamen vexatum potius, quam despectum, vellem dimittere. Quare, ne tibi hunc honorem à me haberi fortè mirere, quod interrogem, quem nemo congressu, nemo aditu, nemo suffragio, nemo civitate, nemo luce dignum putet: nulla me ad id causa impulisset, nisi ut ferocitatem tuam istam comprimerem, & audaciam frangerem, & loquacitatem paucissimis interrogationibus irruentem retardarem. Etenim debuisti, Vatini, etiam si falso venisses in suspicionem P. Sextio, tamen mihi ignoscere, si in tanto hominis de me optimè meriti periculo, & tæpori ejus, & voluntati parere voluissent. 3 Sed hesternò pro testimonio esse mentitum, cum affirmares nullum tibi omnino cum Albinovano sermonem non modò de Sextio accusando, sed nulla numquam de te fuisse; paulò ante imprudens indicasti: qui & T. Claudium tecum communicasse, & à te consilium P. Sextii accusandi petisse, & Albinovanum, quem antea vix tibi notum esse dixisses, domum tuam venisse, multa tecum locutum dixeris: denique conciones P. Sextii scriptas, quas neque nosset, neque reperire posset, te Albinovano dedisse, 4 easque in huius iudicio esse recitatas. In quorum altero es confessus, à te accusatores esse instructos, & subornatos: in altero inconstantiam

tuam cum levitate, tum etiam perjurio implicatam refellistis: quem alienissimum à te esse dixisset, cum domi tuæ fuisset: quem prævaricatorem ab initio iudicasses, ei te, quos rogasset, ad accusandum libros dixeris dedisse. Nimum es vehemens, ferocisque natura, non putas fas esse verbum ex ore exire cuiusquam, quod non iucundum, & honorificum ad aureis tuas accidat, venisti iratus omnibus: quod ego, si mulac te adspexi, prius quam loqui cœpisti, cum antè Gellius, nutricula seditionum omnium, testimonium diceret, sensi atq; providi. repente enim te, tanquam serpens è latibulis, oculis eminentibus, inflato collo, tumidis cervicibus, intulisti: ut mihi renovatus; ille tuus in te ** veterem meum amicum, sed tamen tuum familiarem defenderim, cum in hac civitate oppugnatio soleat, qua tu nunc uteris, nonnumquam, defensio numquam vituperari. Sed quare à te, cur C. Cornelium non defenderem, num legem aliquam Cornelius contra auspiciis tulerit: num A. Lium, num Fufiam legem neglexerit: num consuli vim attulerit: num armatis hominibus, templum tenuerit: num intercessorem vi deiecerit: num religiones polluerit: ararium exhaustum: rempublicam compilarit. Tua sunt, tua sunt hæc omnia. Coeneli ejusmodi nihil objectum est. Codicem legis dicebatur, defendebatur, testibus collegis suis, non recitandi causa legisse, sed recognoscendi. Consilium tamen, Cornelium concilium illo die dimisisse, intercessioni paruisse. Tu verò, cui Cornelii defensio displicet, quam causam ad patronos tuos, aut quod os afferes? quibus jam præscribis, quanto illis probro futurum sit, si te defenderint, cum tu mihi Cornelii defensionem in maledictis obijciendam putaris. Attamen hoc, Vatini, memento paullo post istam defensionem meam, quam tu bonis viris displicuisse dicis, me cum universi populi Romani summa voluntate, tu m optimi cuiusque singulari studio, magnificentissimi me post hominum me-

M m 4 moriam

1. *Stya tantummodo, Vatini, quid indignitas postularet, &c.* S. Victoris membrana non admiserunt ista, quod placet. Pal. nonus habet, quæ indignitas, forsitan non malè, a. alii aliquot nostris, nempe quintus & octavus, quid indignitas: forsitan melius.
2. *Sed sui paullo in te intemperantior.* Editio prima, paullo temperantior. & vero Pal. aliquot respiciunt illud in te, nonus & S. Vi. ejus loco habent ante, imò ille nonus leg. f. sui. cui ortum est, in hæc pernicula-

tus examinet. neque enim ita temerè dissident libri veteres.
3. *Hesternò pro testimonio esse mentitum, &c.* Lambinus alia adhibet, non necessariò si sumamus hesternum pro hiri.
4. *Easque in huius iudicio esse, &c.* Sic Erford. & Pal. nonus; non paulo evelatius quam vulgatum: in hoc iudicio.
5. *Me sum in te veterem amicum, &c.* Turnebus heic in m. vacantem vidit totam paginam, idcoque merito indignatur locus alterico.

moriam consulem factum, omniaq; ea me prudenter vivendo
 confessorum esse, quæ tu impudenter varicando sperare
 te sæpe dixisti. Nam quod mihi discessum objecisti meum,
 & quod horum, quibus ille dies acerbissimus fuit, qui idem
 tibi lætissimus, luctum & gemitum renovare voluisti: tan-
 tum tibi respondeo, ne, cum tu, ceteraque reipublicæ pe-
 ftes, armorum causam quaereretis, & cum per meum nomen
 fortunæ locupletium diripere, sanguinem principum ci-
 vilitatis exorbere, crudelitatem vestram, odiumque diutur-
 num, quod in bonos jam inveteratum habebatis, saturare
 euperetis; scelus, & furorem vestrum cedendo maluisse fran-
 gere, quam resistendo. Quare peto à te, ut mihi ignoscas,
 Vatini, cum patriæ pepercerim, quam servarem? & si ego
 te perditorem, & vexatorem reipublicæ fero, tu me conserva-
 torem, & custodem feras. deinde ejus viri discessum in-
 crepas, quem vides, omnium civium desiderio, ipsius deni-
 que reipublicæ luctu esse revocatum? At enim dixisti, non
 mea, sed reipublicæ causa homines de meo reditu laborasse.
 Quasi verò quisquam vir excellenti animo in rem publi-
 cam ingressus, optabilius quidquam arbitretur, quam se à
 suis civibus reip. causa diligi. Scilicet spera mea natura:
 difficilis aditus: gravis vultus: superba responsa: insolens
 vita: nemo humanitatem meam, nemo consuetudinem,
 nemo consilium, nemo auxilium requirebat; cujus deside-
 rio (ut hæc minima dicam) forum mœstum, muta curia, om-
 nia denique bonarum artium studia siluerunt. Sed nihil
 sit factum mea causa: omnia illa senatusconsulta: populi
 iusta: Italiae totius, cunctarum societarum, collegiorum om-
 nium decreta de me, reipublicæ causa esse facta fateamur.
 Quid ergo, homo imperitissime solida laudis, ac veræ
 dignitatis, præstantius mihi potuit accidere? quid optabi-
 lius ad immortalitatem gloriæ, atque ad memoriam mei
 nominis sempiternam, quam omne hoc civis meos judi-
 care, civitatis salutem cum mea unius salute esse conjunctam?
 Quod quidem ego tibi reddo tuum, nam, ut tu me carum
 esse dixisti senatui, populoque Rom. non tam mea causa,
 quam reip. sic ego te, quamquam sis omni diritate, atque
 immanitate atrocissimus, tamen dico esse odio civitati non
 tam tuo, quam reip. nomine. Atque, ut aliquando ad te veni-
 am, de me hoc sit extremum. Quid quisque nostrum
 de se ipse loquatur, 1 non est sanè, non est reverendum:
 boni viri judicent, id est maximi momenti, & ponderis.
 Duo sunt tempora, quibus nostrorum civium spectentur
 judicia de nobis: unum honoris, alterum salutis. Honos
 talis populi Rom. voluntate paucis est delatus, ac mihi:
 salus tanto studio civitatis nemini reddita, de te autem ho-
 mines quid sentiant, in honore experti sumus: in salute,
 expectamus. 2. sit, ut te cum homine uno, non solum impu-
 dentissimo, atque infano conferam: de te ipso, homine &
 arrogantissimo, & mihi inimicissimo, quæro, Vatini, utrum
 tandem putes, huic civitati, huic reip. huic urbi, his tem-
 plis, æratio, curiæ, viris his, quos vides, horum bonis, for-
 tunis, liberis, civibus ceteris; denique deorum immorta-
 lium delubris, auspiciis, religionibus, melius fuisse & præ-
 stabilius, me civem in hac civitate nasci, an te? cum mihi
 hæc responderis, aut ita impudenter, ut manus à te homi-
 nes vix abstinere possint: aut ita dolenter, ut aliquando
 ista illa, quæ sunt inflata, rumpantur: tum memoriter re-
 spondeto ad ea, quæ de te ipso rogaro. At illud tenebrosissi-
 simo tempore ineuntis ætatis tuæ patiar latere licet impu-

nè per me parietes adolescentiæ perferderis, vicini com-
 plaris, matrem verberaris. habeat hoc præmium tua indigni-
 tas, ut adolescentiæ turpitudine, obscuritate, & fordibus tuis
 obtegatur. Quæsituram petisti cum P. Sextio, cum hic nihil
 loqueretur, nisi quod agebat: tu de altero consulatu genera-
 do te diceres cogitare. Quæro abs te, teneasne memoria,
 cum P. Sextius quasi or sit cunctis suffragiis factus, tunc te
 vix, in vitis omnibus, non populi beneficio, sed consulis, ex-
 tremum adhasisse? in eo magistratu, cum tibi magno cla-
 more aquaria provincia sorte obtigisset, missusne sis à
 me consule Puteolos, ut inde aurum exportari, argentumque
 prohiberes? in eo negotio, cum te non custodem ad conta-
 nendas, sed portitorem ad partiendas merces missum pu-
 tares, cumque omnium demos, apothecas, naveis, furcilli-
 mē scrutarere, 5 hominesque negotia gerentes, iudiciis
 iniquissimis irretires, mercatores è navi egredientes terre-
 res, consententis morarere; teneasne memoria, tibi in
 conventu Puteolis manus esse allatas? ad me consulem,
 Puteolanorum querelas esse delatas? post quaesituram ex-
 ierisne legatus in ulteriorem Hispaniam, C. Cosconio pro-
 consule? cum illud iter Hispaniense pedibus ferè contigi-
 soler, aut, si quis navigare velit, cetera sit ratio navigandi:
 venerisne in Sardiniam, atque inde in Africam? fuerisne,
 quod sine senatusconsulto tibi facere non licuit, in regno
 Hiempalis? fuerisne in regno Mastanefosi? venerisne ad
 fretum per Mauritaniam? quem scias umquam legatum
 Hispaniensem istis iumentis in illam provinciam pervenisse?
 factus es tribunus plebis (quid enim te de Hispaniensi-
 bus flagitiis tuis, sordidissimisque furtis interrogem?)
 6 quæro abs te primum universè, quod genus improbitatis,
 & sceleris in eo magistratu prætermiseris? Ac tibi jam
 inde præscribo, ne tuas foveas cum clarissimorum viro-
 rum splendore permisceas. Ego te, quæcumque rogado, de
 te ipso rogado, neque te ex amplissimi viri dignitate, sed ex
 tuis tenebris extraham; omniaque mea tela sic in te con-
 spiciunt, ut nemo, per tuum latu (quod soles dicere) sauciat-
 ur, in tuis pulmonibus, ac visceribus hærebunt. Et, quo-
 niam rerum magnarum à diis immortalibus principia du-
 cuntur, volo ut mihi respondeas tu, qui te Pythagoricum
 soles dicere, & hominis doctissimi nomen tuis immani-
 bus, & barbaris moribus tradideris, que te tanta pravitas
 mentis tenuerit, qui tantus furor, ut, cum inaudita, ac nefaria
 sacra susceperis, cum inferorum animas elicere, cum
 puerosque ætate deos manes macrare soles: auspicia, quibus
 hæc urbs condita est, quibus omnis reipublica atque im-
 perium teneatur, contemseris? iniqueque tribunatus tui se-
 natui denuntiaris, tuis actionibus augurum responsa atque
 ejus collegii arrogantiam impedimento non futuram? Se-
 cundum ea quæro, servatissime in eo fidem? num quando tibi
 moram attulerit, quò minus concilium advocares, legem-
 que ferres, quod eo die scires de cælo esse servatum? Et,
 quoniam hic locus unus est, quem tibi cum Cæsare com-
 mune esse dicas: sejungam te ab illo, non solum reip.
 causa, verum etiam Cæsaris, nequa ex tua summa indigni-
 tate labis illius dignitati adspersa videatur. Primum quæro,
 num tu senatui causam tuam permittas, quod facit Cæsar?
 deinde, quæ sit auctoritas ejus, qui se alterius facti, non
 suo defendat? deinde (erampet enim aliquando ex me
 vera vox, & dicam sine tuncatione quod sentio) si jam
 violentior aliqua in te C. Cæsar fuisset, si eum magnitudo
 conten-

1. Non est sanè nostris reverendum] Hæc à Pall. omnibus, prius publi-
 xati delictis obantur illo altero, non est, cui tamen sua emphasis; habet-
 que editio exoleta.
 2. Et ut te non homine uno] Expressi editionem vulgatam avoram
 vero, qui accedit Pal. sec. quart. quint. dec. nam primus. Et tu tecum ho-
 mine uno, etc. sept. Et ut me tecum homine uno, quomodo Victoriana. At
 monus: sed ut tecum homine uno, etc. Guilielmus hæc ita confusus est, ut
 nesciam bona fide repræsentare quid fuerit in S. V. et Erford. nisi
 quod non videantur in omnino recedere à Lambinianis.
 3. Ita que sunt inflata rumpantur.] Haud abii à lectione prima, confir-
 mata à Palmis noxem, vulgata interierit, ibi, sed ejus nullum ve-

rigium in sidem.
 4. Aquaria provincia.] De ea bella multa nosser Lipsius, lib. 1. Antiq.
 lectionum cap. 12.
 5. Hominis que negotia gerentis.] Gembl. & S. Victoris iterum hæc ha-
 bent negotis; probabaturque impense Gifanius, neque aliter Oratorum
 pro Quintio capite 19. f. sui negotis bene gerens: quem locum item ad-
 notarat Guilielmus.
 6. Quæro abs te primum universè.] Verbum universè reddidit auctori
 primùm Turnebus lib. XXI. Adv. cap. 11. com. par. et in exemplari
 S. Victoris.

contentionis, studium gloriæ, præstans animus, excellens nobilitas aliquo impulsisset, quod in illo viro & tum ferendum esset, & maximis rebus, quas postea gessit, oblatendum: id tibi, furcifer, sumes, & Vatiniæ latronis, ac sacrilegi vox audietur, hoc postulant, ut idem sibi concedatur, quod Cæsari? Sic enim ex te quæro, Tribunus pleb. fuisti, & sejungere te à consule, collegas habuisti viros forteis novem, ex his tres erant, quos tu quotidie sciebas servare de cælo: quos irridebas, quos privatos esse dicebas: de quibus duos prætextatos sedentis vides, te adilitiam prætextatis togam, quam frustra confeceras, vendidisse tertium scis ex illo oblecto, atque afflicto tribunatu, consularem auctoritatem, hominem esse adolecentem consecutum: reliqui sex fuerunt: ex quibus partim planè tecum sentiebant, partim medium quandam cursum tenebant, omnes habuerunt leges promulgatas: in his multas meus necessarius, etiam de mea sententia, C. Sossionius, iudex noster, quem, turdisrumperis, cum adilitium vides. Volo ut mihi respondeas, num quis ex toto collegio legem sit ausus ferre, præter unum te? quæ tanta in te fuit audacia: quæ tanta vis; ut, cum novem tui collegæ sibi timendum esse duxerint, id unus tu, emerisus & cano, omnium facile omnibus rebus infirmus, contemnendum, despiciendum, irridendum putares? num quem post urbem conditam scias tribunum pleb. egisse cum plebe, cum constaret servatum esse de cælo? Simul etiam illud volo ut respondeas, cum te tribuno plebis, esset etiam tum in rep. lxx Aelia, & Fufia: quæ leges sæpenumero tribunitios futores debilitarunt, & represserunt, quas contra præter te, non o umquam est facere conatus, quæ quidem leges anno post, sedentibus in templo duobus non consulibus, sed proditoribus hujus civitatis, ac pestibus, unà cum auspiciis, cum intercessionibus, cum omni jure publico conflagraverunt: equando dubitaris contra eas leges cum plebe agere, & concilium convocare? num quem ex tribunis pleb. qui cumque seditioni fuerint, tam audacem audieris fuisse, ut unquam contra legem Aeliam, aut Fufiam concilium advocaret? Quæro illud etiam ex te, conatus sis, voluerisne, denique cogitaris, (est enim res ejusmodi, ut, si tibi modo in mentem venit, nemo sit, qui te nullo cruciatu esse indignum putet) cogitarisne, in illo tuo intolerabili, non regio (nam cupis id audire) seo latrocinio augur fieri in Q. Metelli locum? ut, quicumque te adspexisset, duplicem dolorem, gemitumque susciperet, & ex desiderio clarissimi, & fortissimi civis, & ex honore tui pessimi, atque improbissimi? Ad eone non labefactam temp. de tribuno, neque conqualfatam civitatem, sed captam hanc urbem, atque eversam putares, ut augur em Vatinium ferre possemus? Hoc loco quæro, si, id quod concupieras, augur factus esses: in qua tua cogitatione nos, qui te oderamus, vix dolorem ferebamus: illi autem, quibus eras in deliciis, vix risum tenebant: sed quæro, si ad cetera vulnera, quibus putasti temp. deleri, hanc quoque mortiferam plagam inflixisses auguratus tui, utrum decreturus fueris id, quod augures omnes usque à Romulo decreverunt, Jove fulgente, cum populo agi nefas esse, an quia tu temper sic egisses, auspiciis fueris augur dissoluturus? Ac, ne diutius loquar de auguratu tuo, quod in vitis facio, ut recorder ruinas reip. neque enim tu unquam, stante non modo majestate horum, sed etiam urbe, te augurum fore putasti. Verum tamen, ut somnia tua relinquam, ad scelera veniam, volo ut mihi respondeas: cum M. Bibulum consulem, non dicam bene de repub. sentientem, nec tui mihi homo potens irascere, qui ab eo dissensisti: sed

hominem certè nusquam progredientem, nihil in repub. molientem, tantum animo ab actionibus tuis dissentientem: cum eum tu consulem in vincla duces, & à tabula Valeria collegæ tui mitti juberent: fecerisne ante Rostra pontem, continuatis tribunalibus, per quem consul populi Rom. moderatissimus, & constantissimus, sublato auxilio, exclusis amicis, vi perditorum hominum incitata, turpissimo, miserimoque spectaculo, non in carcerem, sed ad supplicium, & ad necem duceretur? quæro, num quis ante te tam fuerit nefarius, qui id fecerit? ut sciamus, utrum veterum facinorum sis imitator, an inventor novorum. Idemque tu cum his, atque hujusmodi consiliis, ac facinoribus, nomine C. Cæsaris, clementissimi, atque optimi viri, scelere verò, atque audacia tua, M. Bibulum foro, curia, templis, locis publicis omnibus expulisses, inclusurum domi, contineres, cumque non majestate imperii, non jure legum, sed januæ præsidio, & patietum custodiis, consulis vita tegetur: miserisne viatorem, qui M. Bibulum domo vi extraheret, ut, quod in privatis semper est servatum, id, te tribuno pleb. consuli domus exsilium esse non posset? Simulque mihi respondeo tu, qui nos, quæ de communi salute consentimus, tyrannos vocas, fuerisne non tribunus pleb. sed intolerandus & ex cæno nescio qui, atque ex tenebris tyrannus? qui primum eam rempublicam, quæ auspiciis inventis constituta est, iisdem auspiciis sublatis conarere perverte: deinde sanctissimas leges, Aeliam, & Fufiam dico, quæ in Gracchorum ferocitate, & in audacia Saturnini, & in colluvione Drusi, & in contentione Sulpicii, & in cruore Cinnano, etiam inter Sullana arma vixerunt, solus conculcaris, ac pro nihilo putaris: qui consulem morti objeceris, inclusum obfederis, extrahere ex suis testis conatus sis: qui in eo magistratu non modo emerisus ex mendicitate, sed etiam divitiis nos jam tuis terras: fuerisne tanta crudelitate, ut delectos viros, & principes civitatis tollere, & deleje tua rogatione conareris? Cum L. Verrium, qui in senatu confessus esset se cum telo fuisse, Cn. Pompejo, summo, & clarissimo civi, suis manibus necem afferre voluisse, in concionem produceris, indicem in Rostris, in illo, inquam, angurato templo, ac loco collocaris, quod auctoritatis exquirenda causa ceteri tribuni pleb. principes civitatis producere consueverunt, ibi tu indicem Verrium, linguam, & vocem suam sceleris, & menti tuæ præbere voluisti, ut diceret L. Verrius in concione tua, rogatus à te, se auctores, & impulsores, & socios habuisse sceleris illius eos viros, quibus civitas sublatis, quod tu eo tempore moliebare, civitas stare non posset? M. Bibulum, cujus inclusione contentus non eras, interficere volueras, spolia veras consulatu, patria privare cupiebas: L. Lucullum, cujus tu rebus gestis, quod ipse ad imperatorias laudes à puero videlicet spectatas, vehementius invidebas: C. Curionem, perpetuum hostem improborum omnium, auctorem publici consilii, libertate communi tuenda maxime liberum, cum filio principe juventutis, cum reip. conjunctione etiam, quæ ab illa ætate postulandum fuit, delere voluisti: L. Comitium, cujus dignitas, & splendor præfringebat, credo, oculos Vatiniæ, quem tu propter commune odium in bonos, oderas: in posterum autem propter omnium spem, quæ de illo est, atque erat, ante al' quanto timebas: L. Lentulum hunc judicem nostrum, flaminem Martialem, quod erat eo tempore Gabiniæ tui competitor, ejusdem Vettii indicio

M m s oppri-

1. Sejungere à consule. Pal. nonus sejungere. Est à consulem, quod ultimum placet.

2. Ex cæno nescio quis etc. Hæc est antiquarum editionum lectio, cui adimplantur Pal. item Gembl. nisi quod nonnulli, quæ. vulgata, quæ.

3. Sceleri & menti tua præbere. Pal. sec. neci tua. Gulielmus con-jiciebat dementia tua, sed potest stare vulgata, respicitque ad sequens molibere.

4. Præfringebat. Sis Pal. sec. quart. oct. non dec. vulg. erat præfringebat.

opprimere voluisti. Qui si tum illam labem, pestemque vicisset, quod ei tuo scelere non licuit, resp. victa non esset. Huius etiam filium eodem iudicio, & crimine, ad patris interitum aggregare voluisti. L. Paulum, qui tum quaestor Macedoniam obtinebat, quem civem? quem virum? qui deos nefarios patris proditores, domesticos hostes, legibus exterminarat, hominem ad conservandam temp. natum, in idem Vettii iudicium, atque in eundem hunc numerum congregasti. Quid ego de me querar? qui etiam gratias tibi agere debeo, quod me ex fortissimorum civium numero sejungendum non putaris. Sed qui fuit ille tuus tantus furor, ut, cum jam Vettius ad arbitrium tuum perorasset, & civitatis lumina notasset, descendissetque de rostris, eum repente revocares, colloquerere, populo Rom. vidente? deinde interrogares, equosnam alios posset nominare? inculcarisne, ut C. Pisonem, generum meum, nominaret: qui in summa copia optimorum adolescentium, pari continentia, virtute, pietate reliquit neminem? itemque M. Laterensem, hominem dies atque noctes de laude, & de rep. cogitantem? promulgarisne, impurissime, & perditissime hostis, quaestionem de tot amplissimis & talibus viris, & iudicium Vettio, *praevisa amplissima*? quibus rebus, omnium mortalium non voluntate, sed convicio repudiatis, fregerisne in carcere cervicem ipsi illi Vettio, ne quod iudicium corrupti iudicii extaret, ejusque sceleris in te ipsum *quaestio* flagitaretur? Et, quoniam crebro usurpas, legem te de alternis consiliis rejiciendis tulisse, ut omnes intelligant, te ne recte quidem facere sine scelere potuisse, quaro, cum lex esset a qua promulgata initio magistratus, multas etiam alias tulisses, expectarisne, dum C. Antonius reus fieret & apud Cn. Lentulum Clodianum? & posteaquam ille est reus factus, statim tuleris in eum qui tum post legem reus factus esset: ut homo consularis exclusus, miser, puncto temporis spoliaretur beneficio, & aequitate legis tuae? Dices, familiaritatem tibi fuisse cum Q. Maximo. Praeclara defensio facinoris tui, nam Maximus quidem summa laus est, sumtis inimicis, suscepra causa, quaestore, consilioque delecto, commodiorem & inimico suo conditione rejectionis dare noluisse: nihilo? Maximus fecit alienum aut sua virtute, aut illis visis clarissimis, Paulis, Maximis, Africanis: quorum gloriam huius virtute renovam non modo speramus, veram etiam jam videmus. tua fraus, tuum maleficium, tuum scelus illud est, te id, quod promulgasses *misericordia* nomine, ad crudelitatis tempus distulisse. Ac nunc quidem C. Antonius hac una te miseriam suam consolatur, quod imagines patris, & fratris sui, fratrisque filiam, non in familia, sed in carcere collocatas audire maluit, quam videre. Et quoniam pecunias aliorum detrahit, de tuis *droctis* inoleatissime gloriaris, volo uti mihi respondeas, fecerisne foedera tribunus pleb. cum civitatibus, cum regibus, cum tetrarchis? erogarisne pecunias ex arario tuis legibus, etriperisne partes illo tempore carissimas partim a Caesare, partim a publicanis? Quae cum ita sint, quae ex te sine ex pauperrimo dives factus illo ipso anno, quo lex lata est de pecuniis repetundis acerrima: ut omnes intelligere possent, a te non modo nostra acta, quos tyrannos vocas, sed etiam amicissimi tui legem esse contentam apud quem tu etiam nos criminari soles, qui illi sumus amicissimi, cum tu ei consumeliosissime toties maledicas, quoties illi affinem te esse dicis. Atque illud etiam scire ex te cupio, quo consilio, aut qua mente feceris, ut

in epulo Q. Arrii, familiaris mei, cum toga pulla accumberes? quem unquam videris? quem audieris? quo exemplo, quo more feceris? Dices, supplicationes te illas non probasse, optime: nulla fuerint supplicationes. videsne, me nihil de anni illius causa, nihil de eo, quod tibi cum sumis viris commune esse videatur, sed de tuis propriis sceleribus ex te querere? Nulla supplicatio fuerit, cedo, quis unquam cenavit atratus? ita enim illud epulum est funebre, ut nomen sit funeris: epulae quidem ipsae, dignitatis. Sed omisso epulum populi Rom. festum diem, argento, veste, omni apparatu, ornatuque visendo, quis unquam in *ludii demostri*, quis in funere familiari cenavit cum toga pulla? cui de balneis exeunti, praeter te, toga pulla unquam data est? cum tot hominum milia accumberent cum ipse epuli dominus, Q. Arrius, alatus esset, tu in templum Castoris, & te cum C. Fidulo atrato, ceterisque tuis furis funestum intulisti. Quis tum non ingemuit? quis non doluit reip. ca sum? quis temo alius in illo epulo fuit nisi, hanc tantam, & tam gravem civitatem, subjectam esse non modo furori, verum etiam irrisioni tuae? Hunc tu morem ignocabas? numquam epulum videras, nunquam puer aut adolescens *inter coquas* fuerat? Faustis adolescentis nobilissimi, paulo ante ex epulo magnificentissimo famem illam veterem tuam non explesti quem accumbere atratum videtas, dominum cum toga pulla, & ejus amicos ante convivium? quae te tanta tenuit amentia, ut tu, nisi id fecisses, quod fas non fuit, nisi violafes templum Castoris, nomen epuli, oculos civium, morem veterem, ejus, qui te invitavit, auctoritatem, parum pura restitificatum esse, supplicationes te illas non putares? Quaro illud etiam ex te, quod privatus admisisti: in quo certe jam tibi dicere non licebit, cum clarissimis viris causam tuam esse *conjunctam*: postulatusne sis lege & Licinia & Junia? edixerisne C. Memmii prator ex ea lege, ut adfles die tricesimo? cum is dies videret, fecerisne, quod in hac rep. non modo factum ante nunquam est, sed in omnino memoria sit omnino inauditum? appellarisne tribunus plebis, ne causam dices? levius dixi: quamquam id ipsum esse & novum, & non ferendum: sed appellarisne nominatum istem illius anni, Furiam patris, tempestatem reip. Clodianum? qui tamen cum iure, cum more, cum potestate iudicium impedire non posset, rediit ad illam vim, & furorem suum, ducemque se militibus tuis praebuit. In quo, ne quidam me dictum in te potius putes, quam abs te esse quantum nullum onus imponam mihi testimonii: quae mihi brevi tempore ex eodem isto loco video esse dicenda, serabo, teque non arguam, sed, ut in ceteris rebus feci, rogabo. Quaro ex te, Vatini, num quis in hac civitate post urbem conditam tribunus plebis, appellavit, ne ex illis diceret? num quis reus in tribunal sui quaestoris ascendit, eoque vi deturbavit? subsellia dispartit? & urnas delogere iustas denique omnes res in iudicio distribuendo commiserit quarum rerum causa iudicia sunt constituta? sciasne tum fugisse Memmium? accusatores esse tuos de tuis *tuorumque* manibus ereptos? iudices quaestionum de proximis tribunibus esse depulsos? in foro, luce, inspectante populo Rom. quaestionem, magistratus, morem majorum, leges, iudices, scelere tuum esse sublatam? hac omnia sciasne diligentia C. Memmii publicis tabulis esse notata, atque testata? Atque illud etiam quaro, quod postea quam es postulatus, ex legatione redieris ne quiste iudicia defu-

1. Iudicium Vettii, *praevisa amplissima*.) Male hodie edici, iudicium alterum se tueret olim euis ac Pall. item libro S. Vi. c.
2. Apud Cn. Lentulum Clodianum) Vulgata Cn. Lentulum & Q. Clodianum, sed praeter ill. nostros aliorumque, imo & editio veterior Cn. Lentulum & Q. Clodianum, videatur Turnebus lib. XXI. cap. II.
3. *Inter coquas*) Ita quidem Est. recepitque Lambinus, sed Pall. & S. Vi. c. concinuum, vulgata, *inter coquas*.
4. *Te cum C. Fidulo*.) N. h. variantur Palatini, at S. Vi. c. Fidulo, alii leunt Figulo. Gualtelmius Fidulo. Supra ubi erat *cenavit*, propositi iustas mi-

enavit.

5. *Licinia & Junia*.) Haud aliter quoque Palatini, nisi quod vidam inclinare videntur in *Viniam*, sed ita omnino quoque Est. ac S. Vi. c. recepta lectio, *Iulia*, adeatur d. cap. II. Turneb.
6. *Urnas delogere*.) Reduxi in funem suum lectionem vet. editionum, firmatam a Pall. & S. Vi. c. postquam pro *deperis*, ut nonnulli videntur, nam alii nihil putant mutandum. Sic Plauti Caesina. *Nuncius amantem ex aibus delogit h. p. mater.*

gere arbitretur: teque, cum tibi, utrum velles, liceret, dicitur causam dicere maluisse: qui consentaneum fuerit, cum *legationis perfugio* uti noluisse, appellatione improbilissima te ad auxilium nefarium confugisse? Et quoniam *legationis* ruz facta mentio est, volo etiam audire de te, quo tandem S. C. legatus sis? de gestu intelligo quid respondeas: *tua lege*, dicitis. Esne igitur patris certissimus patricida? 1. *Sperarasne* id, ut patres conscripti ex repub. funditus tollerentur? ne hoc quidem senatui relinquebas, quod nemo unquam ademit, ut legati 2. ex ejus ordinis auctoritate legarentur? adeone tibi sordidum consilium publicum visum est? adeo afflictus senatus, adeo miserâ & prostrata repub. ut non nuntios pacis ac belli, 3. non curatores, non interpretes, non bellici consilii auctores, non ministros muneris provincialis senatus more majorum deligere possit? Eripueras senatui provinciam decernendam potestatem, imperatoris deligendi iudicium, ararii dispensationem: quæ numquam sibi populus Romanus appetivit, 4. qui numquam hæc à summi consilii gubernatione *auferre* conatus est. Age: factum est horum aliquid in aliis: ratio: sed tamen factum est, ut populus deligeret imperatorem. Quis legatus unquam audivit sine senatus consulto? ante ne nemo. post continuo fecit idem in duobus prodigiis teip. Clodius: quo etiam majore es malo maclandus, quod non solum factu tuo, sed etiam *exemplo* temporis vulnerasti: neque tantum es improbus ipse, sed etiam alios docere voluisti. 5. Atque illud etiam audire à te cupio: quare, cum ego legem de ambitu ex S. C. tulerim, sine vi tulerim, salvis auspiciis tulerim, salva lege Ælia & Fufia, tu eam esse legem non putes, præsertim cum ego legibus tuis, quoquo modo latæ sint, paream. Cum mea lex dilucide vetet, BIENNIO, QUO QUIS PETAT, PETITURUSVE SIT, GLADIATORIS DARE, NISI EX TESTAMENTO PRAESTITUTA DIE: quæ tanta in te sit amentia, ut in ipsa petitione gladiatoris audeas dare? num quem putes illius tui certissimi gladiatoris & similem tribunum pleb. posse reperiri, qui se interponat, quò minus reus mea lege fias? 7. Ob hæc omnes res, sciasne te severissimum hominum, Sabinorum, fortissimum virorum, Mariorum & Felignorum, tribunalium tuorum iudicio notatum, nec post Romam conditam, præter te, tribunalium quemquam, tribunalium Sergiam perdidisse? Ac si hæc omnia contemnis, ac despicias, quòd ita tibi persuaseris, ut palam dicitas, te *diis, hominibusque* invitis, amore in te incredibili quodam C. Caesaris, omnia, quæ velis, consecuturum: ecquid audieris, ecquidnam tibi dixerit, C. Caesaris nuper Aquilejæ, cum de quibusdam esset mentio facta, dixisse, C. Alfium præteritum permolestè tulisse, quòd in homine summam fidem, probitatemque cognovisset: graviterque etiam se ferre, præteritorem aliquem esse factum, qui à suis rationibus dissentisset? tum quæsisse quendam, de Vatiniio quemadmodum ferret, ipsum respondisse, Vatiniium in tribunatu *gratia* nihil fecisse? qui omnia in pecunia posuisset, honore animo aquo carere debere? Quod si ipse,

qui te suæ dignitatis augendæ causa periculo tuo, nullo suo delicto ferri præcipitem est facile passus, tamen te omni honore indignissimum iudicat: si te vicini & si affines, si tribales ita oderant, ut repulsam tuam, triumphum suum duxerint: si nemo adspicit, quid ingemiscat, non o mentionem facit, quin execretur: si vitant, fugiunt, aude de te nolunt: cum viderunt, tanquam *auspicium malum* detestantur: si cognati respiciunt, tribules execrantur, vicini metuunt, affines erubescunt; sitimæ denique ab ore improbo demigrantur, & aliis jam se locis collocantur: si es odium publicum populi, senatus & veteriorum hominum rusticorum, quid est, quam ob rem præturam potius exoptes, quàm mortem? præsertim cum popularem te velis esse, neque ulla in te populo gratius facere possis? Sed ut aliquando audiamus, 10. quam copiosè mihi adrogata respondeas, concludam jam interrogationem meam, teque in extremo pauca de ipsa causa rogabo. Quæro, quæ tanta in te vanitas, tanta levitas fuerit, ut in hæc iudicio T. Annius iisdem verbis laudares, quibus cum laudare & boni viri, & boni civis confueverunt, cum in eundem nuper ab eadem illa tæterissima Furia productus ad populum, cupidissimè *falsorum testimonium* dixeris? An erit hæc optio, & potestas tua, ut, cum Clodianas operas, & facinorosorum hominum, & perditorum manum videris, Milonem dicas, id quod in concione dixisti, gladiatoribus, & bestiaris obesse rempub. cum autem ad taleis viros veneris, non audeas civem singulari virtute, fide, constantia vituperare? Sed, cum T. Annius tantopere laudes, & clarissimo viro nonnullam laudatione tua labellam adspergas (in illorum enim numero mavult T. Annius esse, qui à te *vituperantur*) verum etiam quæro, cum in rep. administranda T. Anno cum P. Sextio consiliorum omnium societas fuerit (id quod non solum bonorum, verum etiam improborum iudicio declaratum est: est enim reus uterque ob eandem causam, & eodem crimine: alter die dicta ab eo, quem tu unum improbiorem esse, quàm te, numquam soles confiteri: alter tuis consiliis, illo tamen adjuvante) quæro, qui possis eos, quos crimine conjungis, testimonio disjungere. Extremum illud est, quod mihi abs te responderi velim: cum multa in Albinovanum de prævaricatione diceres, dixerisne, nec tibi placuisse, nec oportuisse Sextium de vi reum fieri? quavis lege, quovis crimine accusandum potius fuisse? etiam illud dixeris, causam Milonis, fortissimi viri, conjunctam cum hoc existimari? quæ pro me à Sextio facta sint, bonis esse grata? Non coarguo *inconstantiam* orationis ac testimonii tui. Quas enim hujus actiones probatas bonis esse dicitis, in eas pluribus verbis testimonium dixisti: quæcumque autem ejus causam, periculumque conjungis, eum summis laudibus extulisti. Sed hoc quæro, num P. Sextium, qua lege accusandum omnino fuisse negas, ea lege condemnari putes oportere? aut, si te in testimonio consulti nolis, ne quid tibi auctoritatis à me tributum esse videatur, dixerisne in eum testimonium de vi, quem negaris reum omnino de vi fieri debuisse?

M. TVL-

1. *Sperarasne id.* Ita neotericæ edd. nam veteres *sperarasne*, quod & in Pal. quart. quint. sept. non. & S. Viç. veterimz. *sperarasne*, quomodo & Pal. pr. fecit.

2. *Ex ejus ordinis auctoritate legarentur.* Pal. nonus *religarentur*, quod esset, *rasus legarentur*.

3. *Non curatores.* Pal. idem nonus *accusatores*. Gulielm. inclinât legere *curatores*.

4. *Qui nunquam hæc à summi consilii gubernatione auferre conatus est.* Pal. omnes, ut & olim eufi, qui *nunquam aut summi consilii gubernationem auferre conatus*, unde fecit Lambinus, ante summi consilii non ineptè.

5. *Asperius hæc etiam audire.* Lambinus & mss. præmittit: his illud quod paulo post sequitur, *et perdidisse*. & ita quoque videbatur in exemplari S. Viç. item Pal. nonus, neque ab alterum fuerit. ab alterum enim

ceteris Pal. item editionibus præcis.

6. *Similem tribunum plebis posse reperiri.* Non est contemnendum quod erit: S. Viç. codice, ac Pal. nono, plebis esse reperiri.

7. *Ob hæc omnes res sciasne te severissimum hominum.* Ita legit mss. Turnebus, reperitur in S. Viç. Gulielmus, neque aliter Pall. nonus, particula *ne* exsulat ab aliis edd.

8. *Si affert.* Voculas istas duas recepi, quod extarent in S. Viç. in Pal. nono aliisque.

9. *Universorum hominum rusticorum.* Illud *rusticorum* recepi in contextum Lambinus, reperiturque in S. Viç. & Pal. nono, item Erf. aliis libris deest.

10. *Quam copiosè mihi adrogata.* Est istud quoque ab eodem libris, vulgo enim est, *quam copiosè ad interrogata*.